

Marginalskatter och höginkomsttagare

Professor Myrdals intressanta artikel, "Dags för ett bättre skattesystem", har välkomnats på många, kanske de flesta håll. Den livliga framställningen är enligt Myrdals egna ord i första hand baserad på hans egna erfarenheter "som tidvis mer aktivt medlevande i det svenska samhället", författaren har ej sökt skriva "en lärd sak". Detta har uppmuntrat mig att också försöka ett inlägg i hithörande spörsmål, trots att jag i motsats till Myrdal helt saknar egentliga studier i finanslära och inte känner mig kompetent att rekommendera några skattepolitiska omläggningar. Men i likhet med Myrdal tillhör jag en äldre generation och har knappast några egenintressen att bevaka. Mitt ärende är närmast att framställa ett spörsmål. Många finner i likhet med mig marginalskatterna alltför höga och vill ha dem reducerade, men är det inte märkvärdigt tyst i frågan om inte åtminstone en mera avsevärd sänkning även måste medföra en motsvarande minskning redan av en hel del nu utgående löner, arvoden och kanske även pensioner?

Hur de höga marginalskatterna för högre inkomsttagare påverkar både lönekrav och nettoutfall vid extrauppdrag, vid befordran eller vid ifrågasatt förflytt-

ning till annan ort inom Sverige kan kanske illustreras redan med följande enkla sifferexempel:

Av en extrainkomst på 600 kronor brutto återstår efter skatt, om mottagaren av honoraret har

85 % marginalskatt	90 kronor
80	120
75	150

För att förtjäna 150 kronor netto i extrainkomst behöver inkomsttagaren er-hålla vid

85 % marginalskatt	1 000 kronor
80	750
75	600

(från eventuell tidsdifferens mellan förvärv av inkomsten och betalning av häremot svarande skatt bortses här liksom från inverkan genom avdragsmöjligheter)

Reducerades 85 %-personens marginalskatt till 75 %, skulle denne alltså kunna nöja sig med 40 % lägre extrainkomst för att netto få ut 150 kronor. Motsvarande siffra för 80 %-personen är 20 %.

Vid dessa höga skatteklasser blir mottagaren av extrainkomster eller ökade inkomster vid befordran eller förflyttning framför allt en slags skatteinkasserare för stat och kommun. En rejäl minskning av marginalskatten för privatpersoner till säg 70 eller 75 % medför därför en rätt betydande minskning av skatteinflödet, även om minskningen vanligen överskattas.¹ Om höginkomsttagarens redan ut-

¹ Olika författare har lämnat uppgifter om det troliga skattebortfallet. Generaldirektor Freese har sålunda i en artikel i Sv D den 10 maj 1978 meddelat, att man ur Slutbetänkande av 1972 års skatteutredning (SOU 1977:91) kan få fram bla följande skattebortfall:

högst 80 % marginalskatt skulle ej kosta mer än ca 225 mkr

högst 65 % marginalskatt skulle ej kosta mer än ca 1,5 miljard kr

gående lön eller arvode i fortsättningen *reducerades efter rimligt hänsynstagande till den minskade skattebelastningen*, bör å andra sidan stat och kommun ha utsikt till minskade utgifter och även till kompenserande skatteintäkter genom marginalskattesänkningens troliga effekter.²

Numera förnekas knappast från något håll på allvar betydelsen av marginalskatterna. Om tjänstemännens förhandlare vid statliga och andra löneförhandlingar ej använt resonemang om nettolön efter skatt, skulle de knappast gjort skäl för termen förhandlare. I den statliga löneplan F ökar spännvidden mellan lönegraderna alltmer, ju högre befattningen är placerad. Framför allt gör sig detta gällande för chefstjänstemännen. Omkring 700 chefstjänstemän i statlig tjänst fick år 1977 kraftiga löneförhöjningar. Enligt en nyhetsartikel i DN den 17 mars 1978 fick 30 kommunala chefstjänstemän i Stockholm ett lönelöft på genomsnittligt 15%. Den bäst lottade, socialdirektören, fick sin månadslön höjd med drygt 3000 kr till drygt 23000 kr. Finansborgarrådet påminde i ett uttalande för tidningen om marginalskatten. Enligt detta skulle socialdirektören inte få behålla mer än en tiondel av sitt lönelöft. Även om uttalandet till denna del i någon mån får ses som en "poetisk frihet" så förmedlar det dock ett intryck av vilken betydelse marginalskatten kan ha för den enskilde. Om man räknar med en kommunalskattesats på 29 kr och endast obetydliga avdrag i inkomstdeklarationen, skulle en nedsättning av marginalskatten till 70% för en inkomsttagare i denna storleksklass medföra en ökad årlig nettointäkt på omkring 28000 kronor.

Vid samma förutsättning av 29 kr i kommunalskatt och 1978 års skatteskala skulle skiktet mellan 80000–100000 kr av den beskattningsbara inkomsten bli 8 procent lägre beskattat om en gräns på 70% infördes för marginalskatten. För skiktet mellan 100000–150000 skulle skattesatsen bli 12% lägre. Även stats-tjänstemän under chefstjänstenivå, dvs inplacerade i F25 (bl a högre byråchefer) eller lägre, kanske ned till F18, skulle därför i ganska stor utsträckning beröras av en sådan lägre gräns för marginalskatten, även om de inte har sidoinkomster. Riksdagsmännen skulle sålunda få tillfälle att visa sin oegennyttia vid en eventuell omröstning. Efter de senaste årens inflation i löner och skatter skulle även de högsta tjänstepensionerna få ett ökat nettovärde. Huruvida några ATP-pensioner skulle påverkas omedelbart eller senare vågar jag ej uttala mig om.

Problemet med effekter av ändrade beskattningsgrunder är ju inte specifikt för Sverige. En insändare i The Times den 14 juli 1978 om den sk Boyle report om lönesättning för högre statstjänstemän inkl chefer för statsägda företag har räknat ut, att en chefsperson med pund 30000 i årslön 1975/76 genom ändringar i skattestrukturen nu får en nettolöneökning som motsvarar 56% ökning av dåvarande bruttolön. Även i Sverige finns ju vad man är frestad kalla fantasilöner också på den statliga sektorn, såsom för ledningarna i Statsföretag, Investeringsbanken, AP-fonderna.

En argumentering om de höga marginalskatternas snedvridande effekter på kostnader, arbetsinsatser, sparande mm och de ökande frestelserna till skattefusk, spekulativ låntagning osv tar rimli-

² För att underlätta lasningen återges här några marginalskattesatser vid 1979 års taxering (1978 års inkomster):

intervall tkr	marginalskatt procent
70– 80	45 + kommunalsk sats
80–100	49 +
100–150	53 +
150–	58 +

Utdebitering i min hogskattekommun 30.1 %

gen sikte på framtiden. Ingen borde logiskt kunna invända mot åtgärder för att förhindra, att formella inkomstlikheter som uppstått just på grund av marginalskatternas olyckliga höjd, efter en skatteomläggning förvandlas till högst reella förmåner. Detta förutsatt att detta är praktiskt möjligt. I första hand skulle man ha väntat sig en diskussion i 1972 års skatteutrednings slutbetänkande, men jag har inte kunnat finna någonting härom. Ett par mera ospecificerade uttalanden, bl a i Sv D (avsevärda sänkningar måste kopplas till förändringar i lönepolitik) och ett om än begränsat praktiskt förslag av representanter för SACO/SR (ja till lönestopp om marginalskatterna sänks) är nästan allt jag funnit trots rätt noggrann men långtifrån systematisk läsning.

En skribent har dock fört fram ett mera omfattande förslag, nämligen Erik Lundberg, som i DN den 9 juni 1978 mot slutet av en artikel om 1970-talet – det förlorade årtiondet skriver:

”Men varför skulle sänkta marginalskatter – till ett maximum av säg 60% – inte kunna förenas med ett stycke inkomstpolitik som innebär att högre inkomsttagare (säg över 80000 kr) tvingas sänka bruttolönerna så mycket att nettoinkomsten efter skatt inte höjs genom skattesänkningen? Visst blir reformen bristfällig i en rad avseenden, en del höginkomsttagare slipper lindrigt undan osv. Men ofullkomligheter av detta slag skall inte jämföras med ett perfekt system för tänkt rättvisa utan med

den otroliga systemlöshet på skatteområdet som nu råder – – –.”

I första hand behövs nog en systematisk genomgång av hur de höga marginalskatterna verkat, inte bara på löneskalorna för höglönetagarna utan över en stor del av förvärvslivet: på läkekostnadstaxor, kanske sjukkasseersättningar, hur sk trottoarbönders inställning till skogsavverkning påverkats, för att nämna några osorterade uppslag. Om professor Lundbergs nyssnämnda förslag har praktiska och politiska möjligheter att genomföras verkar det angeläget att det prövas, ju förr dess hellre. De höga marginalskatternas snedvridande effekter blir allt värre efter de senaste årens skattehöjningar genom inflationen; läget skulle ytterligare förvärras om den nu beslutade indexregleringen av skatterna ej fick fortsätta. Det är ju i stort sett rena fakta som bör tas fram före beslutsöverläggningar och detta bör kunna utan svårighet ordnas inom vederbörande departement.

Även om professor Myrdals och andras förslag om övergång till huvudsakligen utgiftsskatter skulle visa sig väcka större intresse, måste såvitt jag förstår samma utredning göras om behandlingen av på grund av marginalskatterna inflaterade inkomster. Eljest får man alldeles samma orättvisor som om marginalskatterna sänks utan motsvarande inkomstjustering.

Sven Jøge
Fd vice riksbankschef